

ДО
МИНИСТЪРА НА ПРАВОСЪДИЕТО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
в качеството на контролен орган по чл. 75 от ЗЧСИ
гр. София, бул. „Дондуков” № 2

ДО
ОМБУДСМАНА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
София 1202, ул. Джордж Вашингтон № 22

ДО
„КОМИСИЯ ПО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ И ГРАЖДАНИТЕ“
КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
гр. София, 1169, пл. „Княз Александър Първи“ № 1

ДО
„КОМИСИЯ ПО ПРАВНИТЕ ВЪПРОСИ“
КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
гр. София, 1169, пл. „Княз Александър Първи“ № 1

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

От: адвокат **ДЕСИСЛАВА ЛЮБЕНОВА ФИЛИПОВА**, председател на фондация „Център за европейска интеграция на България и за защита правата на човека“, адрес за кореспонденция: гр. София, ул. „Петър Парчевич” № 26, ет. 4, ап. 11, GSM: 0898790909

Относно: инициране на законодателна промяна на нормите, регламентиращи давността при унищожаеми сделки по чл. 31 от Закона за задълженията и договорите

Сезирам Ви с предложение за стартиране на законодателна промяна относно институтът на унищожаемостта на сделки, сключени от лица, които към момента на извършването им не са могли да разбират свойството и значението на действията си, но са били формално дееспособни поради непоставянето им под запрещение. **Запазването на настоящата нормативна уредба създава благодатна среда за имотни измами, извършвани от недобросъвестни близки или роднини и от имотната мафия с лица, които страдат от психични заболявания или слабоумие, които биват лишени от правосъдие в случаите, в които е изтекъл тригодишния давностен срок по чл. 32 от ЗЗД от сключване на сделката, а злоупотребията със страдащото от умствен недъг лице, респ. съконтрагентът, който поради липса на медицински познания не е могъл да прецени съществуването му не предявява иск за изпълнение на опорочената сделка.** Невъзможност за съдебна защита съществува и за ипотечарните и заложените длъжници в хипотезите по чл. 429, ал. 3 от ГПК, сключили обезпечителни сделки в състояние на невъзможност да разбират и да ръководят постъпките си като резултатите, които се получават са обществено неприемливи и нетърпими.

Макар чл. 31 от ЗЗД да предоставя на лицата в уязвимо социално положение възможност да искат унищожаване на страдащата от порок сделка, съгласно чл. 32 от ЗЗД това право се погасява с три годишна давност, която тече от сключване на сделката. След изтичането на давността ощетеното лице може да иска унищожаването ѝ единствено чрез възражение при заведено от съдоговорителя му дело срещу него, в

което последният претендира да се ползва от унищожаемия договор. Възможността по чл. 32, ал. 3 от ЗЗД ответникът по иск за изпълнение на унищожаем договор да може да се защити с възражение, което не е ограничено със срок е предоставена на страната по сделката, когато другата страна е предприела действия по съдебно реализиране на вземането си. С нея се цели да се даде възможност на тези ответници да избегнат принудително осъществяване на задължението по унищожаемата сделка, дори и в случаите, когато погасителната давност по чл. 32, ал. 2 е изтекла.

Проблемът в правната защита на лицата, чиято воля за сключване на сделка страда от порок възниква в случаите, в които съдоговорителят, придобил права от унищожаемата сделка бездейства, тъй като договорът е изпълнен още в момента на сключването му – собствеността върху недвижима или движима вещ е прехвърлена, предадена е сумата и т.н. В тези хипотези незасегнатият от порока контрагент няма основание и мотив да предяви иск за изпълнението ѝ, просто се ползва от придобитите в потримониума му права, поради което ощетеното лице не може да се позове на унищожаемостта чрез възражение. На практика са много чести случаите, в които лица, страдащи от психични заболявания или слабоумие се поставят под запрещение едва след изтичане на тригодишния срок от сделката. Ако заинтересованото лице, със съгласието на попечителя си или междувременно назначения му настойник образува исково дело по чл. 31 ЗЗД след изтичане на давностния срок, той ще бъде отхвърлен и пострадалите няма да могат да си възстановят имуществените обекти, предмет на опорочената сделка, респ. ще бъдат обвързани от правните последици на унищожаемата сделка независимо, че не са били психически годни да ги преценят и да пожелаят волево настъпването им.

В постоянната си съдебна практика ВКС приема, че нормите, регламентиращи спирането на давността са императивни и не могат да се тълкуват разширително, т.е. да обхванат случаите на сделки, сключени от лица с интелектуална негодност, поради което при релевиране на унищожаемостта по исков път от пострадалото лице, страдащо от траен интелектуален дефицит, водещ до обективна и субективна невъзможност да предяви правата си в тригодишния срок от сключването ѝ, насрещната страна се позовава на изтеклата давност и съдилищата отхвърлят иска /Решение № 153 от 09.10.2015г. по т.д. № 2304/14г., ВКС, 1 т.о., Решение № 200 от 22.12.2014г. по т.д. № 4529/13г. на ВКС, 1 т.о., Решение № 232 от 02.05.2012г. по т.д. № 782/10г. на ВКС, 2 т.о./. Така от съдебна защита и от справедливост биват лишавани лицата, които са поставени под запрещение или са излезли от състоянието на невъзможност да се грижат за своите работи след изтичане на тригодишната давност в често срещаните хипотези, в които съконтрагентите им не завеждат искове срещу тях за реализиране на задълженията, произтичащи от опорочената сделка. Невъзможност за защита съществува и в хипотезите на чл. 417 ГПК за ипотечарните и заложни длъжници, сключили обезпечителни сделки за чужд дълг в състояние на невъзможност да разбират и да ръководят постъпките си, тъй като съгласно чл. 429, ал. 3 от ГПК изпълнителният лист срещу главния длъжник разпростира субективните си предели спрямо тях. От една страна, те не стават страна в процес, в рамките на който да могат да се бранят чрез възражение, основано на унищожаемостта, спрямо тях ще е приложим облекчения ред за реализиране на задължението, а от друга страна, ако той е предприет в давностния срок за това реализиране, но след изтичането на срока по чл. 32, ал. 2 те ще са лишени от възможността да атакуват унищожаемата сделка.

Законодателното разрешение за изчисляване на началния срок на давността от сключване на сделката в случаите на извършването им от лица, намиращи се в трайно състояние да не могат да разбират и да ръководят постъпките си е критикувано както от ВКС, така и от правната доктрина. С **Решение № 157 от 24.06. 2015г. по гр. д. № 252/14г. на ВКС, III гражданско отделение** се приема следното: „Теорията акцентира на обстоятелството, че „интересите на формално дееспособните лица, при които

невъзможността за разбиране или ръководене на действията е трайно състояние, могат сериозно да пострадат от несвоевременното им поставяне под запрещение” /вж. ”Унищожаваност на гражданскоправните сделки” Михаил Малчев, стр.217/ и настоящият случай е ясна илюстрация на тази възможност. С оглед съществуващата правна уредба и установената съдебна практика, както и в интерес на правната сигурност, настоящият съдебен състав е длъжен да даде следния отговор на поставения въпрос, във връзка с който е допуснато касационно обжалване: Дори и в случая, когато невъзможността на лицето да разбира и да ръководи действията си не е временна, а се дължи на заболяване, попадащо сред изброените в чл.146 ал.1 от Закона за здравето и от това заболяване лицето е страдало преди и след сключване на сделката, но по надлежния ред не е било поставено под запрещение, давностният срок по чл.32 ал.2, във вр. с чл.31 ал.1 ЗЗД тече от сключване на сделката. **В случая справедливият резултат не може да бъде постигнат без създаване на нарочна законодателна уредба, уреждаща настоящата хипотеза. За разлика от законодателя, който следва да намери начина, по който да защити интересите на лицата, които поради заболяване са неспособни сами да се защитят,** съдът може само да прилага вече създадените правни норми, с което гарантира правната сигурност.“ Правната доктрина също подлага на остра критика действащата нормативна уредба, като се опитва да отстрани по пътя на разширителното тълкуване на нормите, регламентиращи спирането на давността несправедливия социален резултат, компроментиращ интересите на страдащите от умствени недостатъци лица. /така Константин Кунчев, „Предизвикай давността“, „Изчерпателни ли са основанията за спиране на давността?“, издателство „Сиела Норма“ АД, 2017г., Георги Стефанов „Гражданско право обща част“ 1995г., Иван Русчев, „За съотношението между чл. 26, ал.2 и чл.31от ЗЗД в светлината на съдебната практика“, „Търговско и конкурентно право“ 2009г. и Михаил Малчев, „Погасителна давност за унищожаване на сделките“, „Търговско и конкурентно право“ 2013г./.

Константин Кунчев предлага и конкретно законодателно разрешение чрез добавяне на нова б. „з“ в чл. 115 от ЗЗД, която да предвижда, че давност не тече, докато съществува каквато и да е обективна причина, която прави невъзможно титулярът на субективно право да може да го упражни.

С оглед на изложеното, считам, че настоящата уредба в чл. 31 и 32 ЗЗД не осигурява защита на интересите на лицата, страдащи от психично заболяване или слабоумие, които могат сериозно да пострадат от несвоевременното им поставяне под запрещение. Настоящата нормативна регулация води до несправедлив социален резултат, създава предпоставки тези уязвими лица да бъдат сериозно увредени и ощетени, тя не отговаря на стандартите на правовата държава и не осигурява справедливостта като обща ценност на обществото, поради което, Ви моля, да предприемете действия за инициране на законодателни промени.

Прилагам за сведение:

1. Решение № 157 от 24.06. 2015г. по гр. д. № 252/14г. на ВКС, III гражданско отделение
2. Константин Кунчев, „Изчерпателни ли са основанията за спиране на давността?“ , „Предизвикай давността“, издателство „Сиела Норма“ АД, 2017г.

С УВАЖЕНИЕ:

/адв. Десислава Филипова/